

PORUCZENIE (70) *sb n*

-enie (69), -enie (1).

o oraz pierwsze e jasne, końcowe e pochylone.

sg *N* poruczeni(e) (1). ◇ *G* poruczeniã (25); -ã (19), -(a) (6). ◇ *A* poruczenié (11); -é (2), -(e) (9). ◇ *I* poruczenim (5), poruczeniem (4); -im *LibMal* (2), *GroicPorz*, *SkarJedn*; -em *RejPos*, *WujJud*, *ModrzBaz*; -im : -em *SarnStat* (1:1); ~ -em (1), -(e)m (3). ◇ *L* poruczeniu (23). ◇ *pl* *A* poruczeniã (1).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w. s.v. poruczyć*.

I. Rzeczownik od „poruczyć” (66) :

1. *Zobowiązanie kogoś do zrobienia czegoś; polecenie, nakaz; mandatum Mącz; praeceptum, praepositum PolAnt; commissio, commissum JanStat* (48) : Czemu on wyari nyedawayacz, Iwanowy wozniczki ku panu zwłodarczikyem doychacz a okolo poruczenia íprawã odnyego przyniefcz kazal. *LibMal* 1548/146.

poruczenie czyje [w tym: G sb i pron (9), *ai* (poss) (6), *pron poss* (2)] (17): bądacz wépolek postanowyly szã naradzyly y namowyly podlye poruczenia nalfzego krolyewskyego y thesz pana Stephana woyewody Moldawfkyego *MetrKor* 34/133, 46/65v; *Mącz* 206c; *RejPos* 335v; potomkowie ich za rofkofzãmi fię vdãli/ y zleniřtwã nád rofkazanie y porucenie [!] Moyżefzowe y Iozuego/ pokoy znieprzyiaćioły/ [...]/ vczynili *SkarŻyw* 557; *SkarKaz* 386b. Cf »poruczenie boskie, Pana«, *Wyrażenia przyimkowe*.

W połączeniach szeregowych (2): był dan klucz Apořtołom y ich potomkom albo namiestnikom do miłofierdzia Pãńkiego/ ále nie inãkřzy/ iedno áby przepowiadãli Ewãnyeliã/ tho iest/ řzczyrã wolã/ rofkazãnie á poraczenie Pãnã řwego. *RejAp* 77. Cf »bez poruczenia«.

Ze zdaniem przydawkowym [w tym: z zapomednikiem to (1); *aby*] (3): *ModrzBaz* 76v; *KochAp* 13; pořelřtwo do was mam od P. Bogã/ y mam to poruczenie/ ábych wam złořci wãřze vkázował *SkarKazSej* 706a.

Zwroty: »poruczenie dać« (1): Bo wiećie iãkie poruczenia dãliřmy wam [*quae praecepta dederimus vobis*] przez pãnã Iefuřa. *BudNT* 1.*Thess* 4/2.

»mieć w poruczeniu, poruczenie« [*w tym: od kogo* (5), *w czym* (1), *cum inf* (1)] [*szyk zmienny*] (7:5): Gdyř on nycz wporvczenyv od nalf nyema, y beřz voley y vyadomořczy nalfey nyevyemy pocz do Ceř(arza) yachal *LibLeg* 7/35, 11/41, 188; *KromRozm III* N2; Mandatarius cui dantur mandata peragenda, Pořelř/ Porucznik który ma co w řwym poruczeniu. *Mącz* 206c; Conquistores, Zbierãcze/ którzy mãyã poruczenie lud zbierãć ná woynę á obierãć co wyborniefzy lud *Mącz* 336c; *SkarJedn* 181; Zãřtãwili fię oto pořłowie Papiefcy mowiãc: my tego w poruczeniu niemamy. *SkarŻyw* 318; PAn Dębiefński Kãncłerz koronny/ mãiãc poruczenié od królã/ áby pewnã řprawę która fie ná ten czãř toczyřã przed królem/ ná inřzy dzieñ odłóżył. Tãmi řłowy powiedřiał [...] *KochAp* 13; Pořłowie Czãřfkiéy y Wãřřãwfiéy źemie/ opowiedãli fie nam w tym/ niechcãc do tãy Conřtituciiéy tãk řkoro zwolić/ okrom zwolenia řpólnego brãćiefy řwéy/ od którãy ná ten czãř nic w tãy rzeczy w poruczeniu nie mieli *SarnStat* 1150; *SkarKaz* 42a; *SkarKazSej* 706a.

»poruczenie wykonywać« (1): *SkarKaz* 386b cf »ostatnie poruczenie«.

Wyrażenia: »poruczenie boskie, Pana« (2:1): *RejAp* 77; Ieslim lię ná máiefat W. K. M. prześtráłył/ á tego co P. Bog kazał do W. K. M. nie mowił/ á iáko Ionás od poruczenia Bozkiego vćiekał *SkarKaz*)(3v. *Cf* »z poruczenia boskiego«.

»ostatnie poruczenie« = *testament* (1): Ieft iefzcie niemáła nie tylo vmárłym/ ále y po nich płáczącym poćiecha: gdy ośtátnie wole y poruczenie ich wykonywáią/ á wiáry im dotrzymawáią cí/ ná ktore lię vmieráiący ípuścili. *SkarKaz* 386b.

»poruczenie na testamencie« = *fideicommissum* *Modrz* (1): *ModrzBaz* 76v *cf* »poruczenie do wiernych rąk«.

»poruczenie do wiernych rąk« (1): miedzy poślednimi [*sposonabywania własności*] íą/ práwo mnośtwem dźierzawiec po łobie náłtępuiących vgruntowáne/ [...] poruczeniem ná testámenćie do wiernych rąk [*fideicommissum*]/ áby to komu inźemu dano. *ModrzBaz* 76v.

Szeregi: »poruczenie i nauka« (1): Bendzyely thefz myal yakye ynźe porvczenye y navke od Kro(łowej) yey mczí Vegyerfkyey thedi ísprawowacz tho bendzye *LibLeg* 11/188.

»rozkazanie a (i) poruczenie« (2): Też przyśziegam yz zadnich pienądzy yego K. m: bez voliey ołobnego rofzkazanya. a porvczenya. yego k. m. [...] widawacz nykomv nyemam. any bąnda. *MetrKor* 46/65v; *SkarŻyw* 557.

»wola i poruczenie« (2): á wźdy to v nas/ iáko ono powiedáią/ iáko fliwkę połknać/ nic łobie nie poważyć łwiętey woley á tego to poruczenia iego. *RejPos* 335v; *SkarKaz* 386b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»zlecenie i poruczenie« (1): ábo mieli moc Apośtołowie czynić nieco/ o czym nie mieli wyraźnego Páńfkie⁸⁰ rofkazáńia/ tylko mocą onego zlecenia y poruczenia powfzechnego. *WujNT* 148.

Wyrażenia przyimkowe: »bez poruczenia [*czyjego*]« (1):

~ *W połączeniu szeregowym* (1): Tu małz [...] znáki heretyckich [...] vczyćielow. Pierwfy/ z kośćioła wychodzić/ [...] y páłterzow odfłtępowác. Drugi vczyć bez ich rofkazáńia/ poruczenia y połńania. *WujNT* 462. ~

»podług poruczenia [*czyjego*]« (1): Thedy gdy przynofili íkrzynię podług poruczenia krolewfkie⁸⁰ Lewitowie/ á widźieli iż w niey było pełno pienędzy/ [...] wyfypowáli z niey/ á odnofili íą y ítáwiáli ná mieyfce iey *BibRadz* 2.Par 24/11.

»z poruczenia [*czyjego*]« = *ex commisso* *JanStat* (3): á iesliby kto ináczéy czynił/ wśzyfłtko [*bydło*] coby wywiózł áłbo wygnał/ z poruczenia náźégo kazálfimy wźiąć *SarnStat* 1239.

~ *Zwrot:* »mieć [*co*] [= *musieć wykonać*] z poruczenia« (1): to mamy z poruczenia braciej swej, aby to tak WM pismem RP opatrzyć á obwarowác raczyli, jakoby nic to przywilejom na potym nie szkodziło *DiarDop* 115.

Wyrażenie: »z poruczenia boskiego« (1): Anyoł tę przeświętą Pánnę nád wśzytki niewiáły z poruczenia Bozkie⁸⁰ przekłáda. *SkarKaz* 578b. ~

»za [*czyim*] poruczeniem« (1): Powyedziała Ífch za yey poruczenym dwye hilli wapna panu woydziechovi [...] Ruffek spiotrem a zmaruchna vkradli *LibMal* 1544/80v.

a. *Upoważnienie, pełnomocnictwo; uprawnienie; mandatum* *Mqcz* (19) :

Zwrot: »poruczenie mieć « [w tym: od kogo (1), cum inf (1); [aby]] [szyk zmienny] (3): na tho wymowky czyn obyczaynye a krothkyemy słowy, [...] movyancz yż porvczenya thak szerokiego od naíf nyemafz *LibLeg* 7/35; Mandata accipere ad aliquem Mieć nieyákíe poruczenie s kim mówić. *Mqcz* 206c; *WujNT* 419; [*WujPosN* 1584 I 340 (*Linde*)].

Szereg: »moc i poruczenie« (2): [chciał Pan Chryftus áby nietylko on sam/ ále y wżyfcy Apoštołowie iego/ y wżyfcy ich Namiełtnicy/ mieli tę moc y to poruczenie/ áby mogli odpułzczać grzechy/ iednać nas z Pánem Bogiem *WujPosN* 1584 I 340 (*Linde*)]. Cf »z mocą i poruczeni(e)m«.

Wyrażenia przyimkowe: »bez poruczenia« [w tym czyjego (2): *G sb* (1), *ai poss* (1)] (3): Pyotr myędzy ápoštoły przodkował/ każąc żydom/ piłmá S. wykłádáyąc/ [...] ná konyec y wyłtęmpne ośádzáyąc y karząc/ bez wífelákyego poruczenya drugich ápoštołow. *KromRozm III* M5.

~ **Wyrażenie:** »bez kościelnego poruczenia« (1): Wkazanie lię wdávác/ bez kościelnego poruczenia/ rzecz iest nieprzyłtoyna y świętokrayłka. *SkarŻyw* 213.

Szereg: »bez powołania i poruczenia« (1): Ale pátrzcíe/ iegli nie wy ráczey tey mocy hárdzie wżywacie/ ktorą łobie/ bez porządneho powołania/ y poruczenia przywłázczańcie *WujJud* 85v. ~

»z poruczenia« [czyjego: *G sb i pron* (5), *ai poss* (3), *pron poss* (1)] = *ex commissione* *JanStat* (9): A Castelan Sandomirfkj profil nas abismi iemu na tho lift nałch [...] dały yzbi na pothim kazdi wiedział yz tho [*sprawa rokoszu Marcina Zborowskiego*] nye snyego samego ale spowiełczy a poruczenya prethwiczowego víłflo *MetrKor* 61/224v; PRokurator/ ielth Perłoná ktora cudze łprawy s poruczenia Pána/ álbo/ iáko mowią/ Princypałá łwego/ łpráwuie. *GroicPorz* e2; Ale/ iż ia tu s poruczenia I.M. kłędzá Bískupá mam zwirzchność/ rołkázuię to w.m. *GórnDworz* K5; Przetoż y zaráz po łwym poświęceniu (bez pochyby z Apoštołłkiego poruczenia/ krorego [!]) przed tym nie mieli) poczęli Diákonowie krzćić/ kázác/ náuczác *WujNT* 419; będzie powinien z poruczenia iego [*wojewody krakowskiego*] Káłztelan Oświecimłki [...] ku łkutku łłufznému to [*wybór nowych urzędników sądowych*] przywieźdz *SarnStat* 1212, 165, 1216.

~ **Wyrażenia:** »z osobliwego poruczenia« (1): z náłzého [*królewskiego*] ofobliwego poruczenia [*ex nostra speciali commissione* *JanStat* 1022] łkażá áppellácią: y koniec łpráwie/ w któręy łie áppellácię łstály/ vczynią. *SarnStat* 956.

»z poruczenia Pańskiego [= *Boga*]« (1): Ani przedlię żadny s tych áni mowić áni łpráwować nie łmiał/ iedno co było z dopułzczenia á s poruczenia Páńłkiego. *RejPos* 164.

Szereg: »z dopułzczenia a z poruczenia« (1): *RejPos* 164 cf »z poruczenia Pańskiego«. ~

»z poruczeni(e)m« (3):

~ **Wyrażenia:** »z dostatecznym poruczeniem« (1): [*Ormianie*] pošły łwe zacne/ nabożne/ y vczone z dołtátecznym poruczeniem/ ku przyięciu tego [...] ná ten Synod S. wypráwili. *SkarJedn* 314.

»z poruczeni(e)m zupełnym« [*szyk 1:1*] (2): Ná który tym obyczáiem przez nas złożony Séym/ wielcy Połłowie z Litwy z zupełną mocą y z zupełnym poruczeniem [...] pošłáni byli *SarnStat* 1004, 1018.

Szereg: »z mocą i poruczeni(e)m« (2): [*wymienieni pošłowie*] ná ten to Séym Wáłny Koronny [...] z zupełną a dołtáteczną mocą y poruczeniem zupełnym przyłłáni [*zostali*] *SarnStat* 1018, 1004. ~

»za poruczeniem [czyim: *G pron i sb*]« (2): powyada yłch skopu vkradł wowarku [*lege*: w wowarku] kthorego przedał vithovi j voicziech za yego poruczenym y dal mu łthego 5 grołchi *LibMal* 1547/133; Tełtáment złoczyńcę zá poruczeniem Sędźiego támże v Rády ták przes Piłárze bywa piłány *GroicPorz* hh2v.

2. Opieka, troska, staranie (10) :

W połączeniu szeregowym (1): *GliczKsiąż* L4 cf »w poruczenie się poddać«.

Zwroty: »dać w poruczenie« = *powierzyć* (1): lepiéy/ póko mam baczenié/ Ten móy włáfny tełtáment dáć wam w poruczenié. *PudłFr* 77.

»mieć w (swym) poruczeniu« = *administrare, curare, tueri Mącz* [szyk zmienny] (8): to się nam zda przeciw rozumowi, aby temu ten reddere rationem nie miał, kto od kogo co w poruczeniu ma *DiarDop* 117; *BielKron* 305v; Tutelaris, Száfarz/ máyący którą rzecz w poruczeniu. *Mącz* 467d, 222c, 467d, 503d; w kłałztorze pánieńkim/ który tełz miał w poruczeniu łwym/ iedná Pánná/ [...] gorączkę ćierpieć/ [...] y wołác łtráłzliwie poczęłá *SkarŻyw* 211; *SkarKaz* 607a.

»[do kogo] w poruczenie się poddać« = *powierzyć się* (1): dzyecyę [...] / do tákycyego náuczycyela w náukę/ w pracą/ álbo w poruczenye ma łie poddać/ s ktorego by wóltyko to/ [...] wyczerpnąć mógł. *GliczKsiąż* L4.

Szereg: »poruczenie i opieka« (1): Bo żaden Biłkup który po innych Apołtołách náłtąpił/ nie miał w poruczeniu y opiece kołciołow wóltykycyego łwiátá/ iedno łam Biłkup Rzymłki *SkarKaz* 607a.

3. Władza, nadzór; inspectio, iurisdictio Mącz (8) :

Zwroty: »być w [czyim] poruczeniu« = *podlegać komuś* (1): iefliby był kto w twym poruczeniu/ ták łługá iáko poddány/ łtáray łie áby nikomu nic winien nie zołtał *RejZwierc* 54v.

»mieć w (swym) poruczeniu« = *ductare, inspectionem habere Mącz* [szyk zmienny] (4): *Inspectionem habere alicuius rei*, Mieć w poruczeniu/ nieyákey [!] rzeczy dogłędać. *Mącz* 406a, 191b, 319d; pišęmy okołó zwiedzienia tych zołnierzy do Vrodzonego Stefana Gniezninskiego Kasztellana Nabiłłkiego który ie ma wswym poruczeniu. *ActReg* 144; [Porucznik ieden/ który miał w poruczeniu łwym od Hetmánná/ niemáłe woylko/ ráđził łię go *PlutBBud* H3v (*Linde s.v. poruczyć*)].

»w [czyim] poruczeniu stać« = *podlegać* (1): *Omnia ad unum delata sunt*, Wólzłłtki rzeczy w yednego mocy y poruczeniu łtoyá. *Mącz* 123a.

Wyrażenie: »wyszsze poruczenie« (1): *WujJud* 117v cf »poruczenie i zwierzchność«.

Szereg: »poruczenie i zwierzchność« (1): Rzymłki Biłkup nád inłze iefł [!] przełožony/ wólzłzym poruceniem [!] y zwierzchnołciá vrzędu Páłłterłkiego. *WujJud* 117v.

Wyrażenie przyimkowe: »w poruczeniu« [w tym czyim (6): *pron poss* (4), *G sb* (2)] (7):

~ *W połączeniu szeregowym* (1): in iurisdictione capitanei generalis Posnaniensis, W pánná łtárołty Poznáńskycygo łtárołtwie/ poruczeniu/ mocy/ páńłtwie. *Mącz* 179a.

Szereg: »w mocy i poruczeniu« (1): *Mącz* 123a cf »w poruczeniu stać«. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Cf »być w poruczeniu«, »mieć w poruczeniu«. ~

II. Rzeczownik od „poruczyć się”: Zawierzenie się, oddanie się z zaufaniem (1) :

Wyrażenie: »poruczenie opiece« (1): (*marg*) Poruczenye opiece Páńfkiey. (-) Przed twą ia obliczność ftaną ná kázde záráníe/ [...] Nie ráczże ty mnie opuźczázć ftworzenia swoiego. *LubPs* B4.

III. *To, co jest poruczone* (3) :

1. *Obowiązek, stanowisko* (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »z poruczenia« [czyjego = przez kogo sprawowanego] (1): (*marg*) Przełożeni pocźciwi, być máią w pocźciwości. (-) A ten coć rokázuię s poruczenia swego/ A zwłafzczá gdy w tym baczyfz wolą Páná twego/ Tegoś powinien fłucházć/ by Páná fámego *RejWiz* 189.

»w poruczeniu« [czyim = przez kogo nadanym] (1):

~ Szereg: »w poruczeniu a w urzędzie« (1): O wielkáfz to moc / o wielkiefz to dáry Bogá Oycá wfzechmogácego tym páfterzom iego nádáne/ ktorzy fie wiernie będą fprawowázć w tym świętym poruczeniu iego/ á w tym vrzędzie iego. *RejPos* 123. ~

2. *Ludzie oddani w opiekę* [swoje] (1) :

Wyrażenie: »poruczenie zwierzone« (1): Obeźrzyfz fie moy miły włodárzu [...] kthoryśkolwiek niewdzyęczen tego dobrodzyeyftwá Páná swoiego: á [...] bez boiázni iego fzfáfuięfz tymi nádánemi dobrodzyeyftwy iego / á thym poruczeniem swoim tobie zwierzonym od niego *RejPos* 192.

Synonimy: **I.1.** *nakazanie, polecenie, rozkazanie, zlecenie; a. poręczenie; 2. dozor, opieka, piecza, staranie, troska; III.1.* *obowiązek, powinność.*

Cf **PORUCZEŃSTWO, PORUCZYĆ, PORUCZYĆ SIĘ**